

PROGRAM UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000 ZA OBDOBJE 2014–20

PREDLOG za javne predstavitve

**V okviru projekta
Operativni program upravljanja z območji Natura 2000
v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management**

AKCIJA C3

April 2014

Verzija 1.0

Naloga: *PROGRAM UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000
ZA OBDOBJE 2014–2020
PREDLOG ZA JAVNE PREDSTAVITVE*

Verzija: *1.0*

Projekt: *PROGRAM UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000
V SLOVENIJI 2014–2020 – SI NATURA 2000 MANAGEMENT
LIFE + FINANČNI INŠTRUMENT
EVROPSKE SKUPNOSTI*

Akronim projekta: *SI NATURA 2000 MANAGEMENT*

Številka projekta: *LIFE11/NAT/SI/880*

Projektna aktivnost: *AKCIJA C3*

Izdelovalec: *MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
Andrej Bibič, univ. dipl. biol.
vodja projekta,
Sektor za ohranjanje narave
ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE*

Sodelujoči partner: *Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd.,
koordinator projekta na ZRSVN*

Številka naloge:

Kraj in datum izdelave: *Ljubljana, 9. 5. 2014*

© Dokument je izdelan v okviru projekta Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management (LIFE11/NAT/SI/880) s prispevkom LIFE + finančnega inštrumenta Evropske skupnosti. Besedilo ne izraža nujno pogledov Evropske komisije.

ZAHVALA

Podatke in delne analize, ki so podlaga za ta dokument, je prispevala vrsta ljudi, za kar se jim zahvaljujemo. Navedeni so po abecednem redu ustanov, iz katerih prihajajo.

IzVRS: Peter Suhadolnik

KGZS: dr. Janko Rode, Jožica Vodopivec Rozman

MKO, DzO, Sektor za ohranjanje narave: dr. Gordana Beltram, dr. Katarina Groznik Zeiler, mag. Jelka Kremesec Jevšenak, mag. Julijana Lebez Lozej, dr. Marija Markeš, mag. Breda Ogorelec, mag. Jana Vidic, dr. Branka Tavzes

MKO, DzK, Sektor za razvoj podeželja: Silvester Kranjec

ZGS: mag. Špela Habič

ZRSVN: Gregor Danev, Tadej Kogovšek, Denis Žitnik, Miha Naglič, mag. Mateja Žvikart, mag. Martina Kačičnik Jančar

ZZRS: dr. Samo Podgornik, Barbara Bric

Prav tako se zahvaljujemo ...:

KAZALO

1	UVOD.....	7
1.1	Pravni okvir za program upravljanja območij Natura 2000.....	7
1.2	Namen programa upravljanja	11
1.3	Stanje omrežja Natura 2000.....	13
1.4	Struktura programa upravljanja	15
2	PODROBNI VARSTVENI CILJI.....	17
3	UKREPI ZA DOSEGANJE VARSTVENIH CILJEV	18
3.1	Ukrepi varstva narave	19
3.1.1	Ukrep zavarovanja in začasnega zavarovanja.....	19
3.1.2	Pogodbeno varstvo in skrbništvo	20
3.1.3	Označitev v naravi	21
3.1.4	Omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste.....	21
3.1.5	Nadzor.....	21
3.2	Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin	21
3.2.1	Gozdarstvo	23
3.2.2	Ribištvo	25
3.3	Ukrepi prilagojene kmetijske prakse	26
3.4	Ukrepi upravljanja voda	28
3.5	Drugi ukrepi	30
3.5.1	Prispevek k pametni, trajnostni in vključujoči rasti.....	31
4	KAZALCI	34
4.1	Spremljanje stanja – monitoring	34
4.2	Baze podatkov	35
5	PODPORNE DEJAVNOSTI ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA 36	
5.1	Povezanost evropskega ekološkega omrežja.....	36
5.2	Raziskovanje in razvoj tehnologij	36

5.3	Informiranje, komuniciranje, ozaveščanje javnosti	37
6	PRILOGE	39
6.1	Priloga »Cilji in ukrepi«	39
6.2	Priloga »Načrti za Naturo«	39
6.3	Priloga »Ciljne KOPOP površine«	39
6.4	Priloga »Načrtovani projekti«	39
6.5	Priloga »Monitoring in raziskave«	39

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
ARRS	Agencija za raziskovanje Republike Slovenije
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESPR	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
EU	Evropska Unija
GERK	grafična enota rabe kmetijskih zemljišč
GGN	gozdno gospodarski načrt
GGE	gozdno gospodarska enota
GOPS	gozdarsko okoljsko podnebni ukrepi (v okviru razvoja podeželja)
IzVRS	Inštitut za vode Republike Slovenije
JZ	javni zavod
KP	krajinski park
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KOPOP	kmetijsko okoljski podnebni ukrepi (v okviru razvoja podeželja)
LIFE+	Finančni instrument Evropske unije za okolje in naravo LIFE+
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NUV	Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (za obdobje 2009–2015)
PAF	prednostni okvir ukrepanja iz 8. člena Direktive o habitatih
POV	posebna območja varstva na osnovi Direktive o pticah
POO	posebna ohranitvena območja na osnovi Direktive o habitatih
PUN2k	Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013
PUN 2020	Program upravljanja območij Natura 2000 2014–2020
RGN	ribiško-gojitveni načrt
SKP	skupna kmetijska politika
WWF	World Fund for Nature
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZVPJ	Zakon o varstvu podzemnih jam
ZZRS	Zavod za ribištvo Slovenije

1 UVOD

1.1 Pravni okvir za program upravljanja območij Natura 2000

Pravo Evropske unije

Obveznost varstva posebnih varstvenih območij – območij Natura 2000 – izhaja iz Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L št. 206 z dne 22. 7. 1992, str. 7, s spremembami; v nadaljevanju: **Direktiva o habitatih**) v povezavi z Direktivo 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic – kodificirana različica (Uradni list L 020, 26/01/2010 str. 0007 – 0025 v nadaljevanju: **Direktiva o pticah**).

Direktiva o habitatih nalaga državam članicam določitev potencialnih posebnih ohranitvenih območij (pPOO), Direktiva o pticah pa posebnih območij varstva (POV). Predloge držav članic (pPOO) Evropska komisija potrdi, države članice pa so nato dolžne status teh območij spremeniti v posebna ohranitvena območja (POO). Omrežje Natura 2000 tvorijo POO in POV.

Direktiva o habitatih nalaga državam članicam od dneva pristopa k Evropski uniji, da preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja Natura 2000 določena¹, če bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive. Ta določba velja za pPOO², za POO in za POV, določene v skladu z Direktivo o pticah v povezavi s 7. členom Direktive o habitatih. Nadalje pa Direktiva o habitatih določa, da države članice za POO določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za ta območja ali ukrepe, zajete v drugih razvojnih načrtih, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih³.

Obveznosti obeh direktiv so v celoti prenesene v slovenski pravni red s predpisi o ohranjanju narave.

S Strategijo EU 2020, ki jo je potrdil Evropski svet v letu 2010, so se države članice zavezale k zasledovanju cilja treh rasti: vključujoče, pametne in trajnostne rasti. Del te strategije je tudi zagotavljanje ekosistemskih storitev in boljše ohranjanje biotske raznovrstnosti. Evropska Komisija je leta 2011 sprejela *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020*. Svet Evropske Unije je decembra 2011 potrdil cilje iz tega Sporočila in v zvezi z njim sprejel še dodatne Sklepe. Ta program upravljanja se naslanja tudi na navedeno Sporočilo in Sklepe Sveta.

¹ drugi odstavek 6. člena

² določene v skladu s kriteriji in postopkom iz 5. odstavka 4. člena Direktive o habitatih

³ v prvem odstavku 6. člena

Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZmetD, 66/06-odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08-ZFO - 1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrT – A, 48/12, 57/12 in 92/13; v nadaljevanju: ZVO-1) vzpostavlja sistemski okvir za ohranjanje narave, katere bistveni del je ohranjanje biotske raznovrstnosti. Tako ureja ZVO-1 varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja. Namen varstva okolja je spodbujati in usmerjati tak družbeni razvoj, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje narave je vpeto v sistem varstva okolja prek skupnega načrtovanja in programiranja, združenih postopkov okoljskih presoj, skupnega urejanja spremljanja stanja okolja, obveščanja javnosti o okoljskih podatkih, dostopu do okoljskih podatkov, okoljskih dajtevah za rabo naravnih dobrin, nevladnih organizacijah na področju varstva okolja, ki delujejo v javnem interesu, in urejanja koncesij na naravnih dobrinah. Tako ureja ZVO-1 skupen nacionalni program varstva okolja, ki vsebuje tudi nacionalni program varstva narave. Operativni programi varstva okolja so opredeljeni v 36. členu ZVO-1. Sprejema jih Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada) po postopku, določenem v 37. členu ZVO-1.

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – Zdru-1 in 8/10 – ZSKZ-B; v nadaljevanju: ZON) vzpostavlja celovit sistem ohranjanja narave, katerega namen je varstvo naravnih vrednot in ohranitev sestavin biotske raznovrstnosti. Opredeljuje predmete varstva, načine in ukrepe varstva, organiziranost na področju varstva narave, financiranje varstva narave, programiranje in načrtovanje varstva narave in druge vsebine, potrebne za učinkovito varstvo narave. Med predmete varstva na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki so območno določeni oziroma določljivi, se uvrščajo habitatni tipi, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju, habitati zavarovanih in mednarodno varovanih prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (v nadaljevanju: območja Natura 2000), ki tvorijo evropsko ekološko omrežje. Predmeti varstva so tudi ogrožene, zavarovane in mednarodno varovane prosto živeče rastlinske in živalske vrste. Vsi predmeti varstva so določeni z ustreznim podzakonskim predpisom, aktom ministra, pristojnega za varstvo narave, oziroma uredbo Vlade.

Postopke v zvezi z območji Natura 2000 določa Zakon o ohranjanju narave, ki določa območja Natura 2000 kot ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju Evropske unije pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic – posebna območja varstva (POV) in drugih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov – posebna ohranitvena območja (POO). Zaradi različnega postopka določanja območij so POV z določitvijo v uredbi Vlade določena tudi že kot območja Natura 2000. Posebna ohranitvena območja se do odločitve Evropske komisije z nacionalno zakonodajo določajo le kot potencialna posebna ohranitvena območja (pPOO) oziroma potencialna območja Natura. Najkasneje 6 let po odločitvi Evropske Komisije pa jih je država članica dolžna določiti kot POO. Republika Slovenija je POO, ki so hkrati postala posebna

varstvena območja ali območja Natura 2000, določila z uredbo januarja 2012⁴ in določila, da se za varstvo teh območij do sprejema novega programa upravljanja v skladu s spremenjenim 13. členom uredbe uporabljajo podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo doseganje, določeni v Operativnem programu – programu upravljanja območij Natura 2000. V skladu z obvestilom Evropske komisije mora določitev POO vključevati določitev varstvenih ciljev in varstvenih ukrepov za njihovo doseganje, ki ustrezajo ekološkim zahtevam vrst in habitatnih tipov, za katere je posamično območje določeno⁵.

Varstvo posebnih območij varstva in potencialnih ohranitvenih območij zajema varstvo ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Zagotavlja se z ukrepi za doseganje varstvenih ciljev (v nadaljevanju: varstveni ukrepi). Varstveni ukrepi so ukrepi po ZON in ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k ohranitvi območij Natura, kamor se uvrščajo različne načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin, kakor tudi oblike varstva na podlagi pogodb npr. po predpisih o kmetijstvu (nacionalnih in EU)⁶.

Varstveni ukrepi se določijo s posebnim programom upravljanja, ki ga sprejme Vlada kot operativni program varstva okolja, katerega vsebino in postopek sprejemanja določa ZVO-1 (drugi odstavek 33. člena ZON).

Varstveni ukrepi po ZON so neposredni in posredni ukrepi. Med neposredne ukrepe se uvrščajo zlasti pogodbeno varstvo in skrbništvo, obnovitev ter začasno zavarovanje in zavarovanje. Eden od najpomembnejših posrednih ukrepov varstva območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura je presoja sprejemljivosti vplivov planov ali posegov v naravo na varstvene cilje območij Natura 2000. Presoja sprejemljivosti je urejena za plane v okviru celovite presoje vplivov na okolje, ki se izvaja na podlagi predpisov o varstvu okolja, za posege v naravo pa v okviru okoljevarstvenega soglasja, naravovarstvenega soglasja, dovoljenja za poseg v naravo oziroma drugega dovoljenja. Podrobneje je urejena na podlagi ZON (33a., 101., 101a., 101b., 101c., 101d., 101e., 101f., 104a. in 105a. člen), Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) in Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11) in poteka skladno z zahtevami Direktive o habitatih že od dneva pristopa Slovenije k Evropski uniji.

Program upravljanja določa varstvene ukrepe, nadalje ureja njihovo vključevanje v zakonske ukrepe, upravne ukrepe, pogodbene ukrepe, v največ primerih pa vključevanje v druge načrte (npr. načrt upravljanja zavarovanega območja, gozdno gospodarske načrte, načrte upravljanja ribištva oz. ribiško gojitvene načrte, načrt upravljanja z vodami).

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [49/04](#), [110/04](#), [59/07](#), [43/08](#), [8/12](#), [33/13](#), [35/13 - popr.](#), [39/13](#) - odl. US in [3/14](#)) določa posebna območja varstva oziroma območja Natura 2000, varstvene cilje na teh območjih in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in

⁴ Uredba o spremembah in dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [8/12](#))

⁵ Obvestilo Komisije glede določitve posebnih ohranitvenih območij, maj 2012 (http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/commission_note.pdf)

⁶ drugi odstavek 33. člena ZON

habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, in druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij.

V Uredbi o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je podrobneje urejeno načrtovanje varstva območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura. To načrtovanje je zelo podobno za obe vrsti območij, zato so v nadaljevanju tega programa posebna območja varstva in potencialna ohranitvena območja obravnavana skupaj z izrazom »območja Natura«. Razlika nastopa pri finančni in časovni podrejenosti ukrepov in naravovarstvenih nalog glede na ukrepe na Natura območjih, in v relevantnih primerih je to navedeno. Temeljni načrtovalski dokument je program upravljanja območij Natura. Namenjen je uresničevanju varstvenih ciljev na območjih Natura in vključuje za posamezno Natura območje opredelitev podrobnih varstvenih ciljev, določitev varstvenih ukrepov oz. podrobnejših varstvenih usmeritev, njihovih nosilcev oziroma izvajalcev ter finančnih virov. Podrobnejša vsebina programa, ki jo določa ta uredba, je opisana v poglavju 1.5 Struktura programa upravljanja tega programa. Varstveni ukrepi se pripravijo ob upoštevanju značilnosti območja Natura, vključno s socio-demografskimi, ekonomskimi in kulturnimi značilnostmi, dejanskega stanja v ekosistemu ter obstoječih in pričakovanih dejavnikov ogrožanja.

Uredba določa tudi, da je program upravljanja operativni načrt s področja ohranjanja narave, ki ga sprejme vlada, na predlog ministrstva v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave.

Zakon o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št.2/04 in 61/06-ZDru-1; v nadaljevanju: ZVPJ) ureja varstvo in rabo podzemnih jam, varstvene režime, ukrepe varstva in druga pravila ravnanja, vključno z obnovitvijo podzemnih jam, ki so onesnažene ali poškodovane. Tukaj je izpostavljen, ker je veliko območij Natura določenih prav zaradi vrst, vezanih na podzemne jame oziroma na habitatni tip jam.

Podzemne jame so naravne vrednote državnega pomena in so v lasti države.

Za varstvo podzemnih jam se prednostno uporabljajo določbe ZVPJ, subsidiarno pa se uporabljajo tudi določbe predpisov, ki urejajo ohranjanje narave. Sistemsko se ZVPJ lahko obravnava kot akt o zavarovanju ene vrste naravnih vrednot, in sicer podzemnih jam. Tako ZVPJ ureja obvezna pravila ravnanja v zvezi z jamami, pri čemer obravnava vse mogoče vidike človekovega ravnanja, ki ogrožajo obstoj jame v vseh njenih vrednostnih lastnostih. Zato je naprej urejeno ravnanje ob odkrivanju jam oziroma njihovih delov, pri čemer se zahteva posebna usposobljenost oseb, ki odkrivajo in raziskujejo jame. Na podlagi obveznega varstvenega režima je urejena možnost vstopa v jamo, ki je prost, nadzorovan oziroma prepovedan glede na stopnjo ogroženosti jame, ki jo lahko povzroči človekova prisotnost v njej. Varstveni režim, ki ureja način ravnanja v sami jami, je podrobno urejen s sistemom prepovedi in natančno določenimi izjemami, ki so večinoma vezane na izdajo posebnih dovoljenj. Med varstvene režime je vključen tudi obvezen način ravnanja, ko se zaradi prevlade drugih javnih interesov nad interesom ohranitve naravne vrednote lahko jama uniči. Zaradi varstva jam se izrecno lahko izvajajo tudi ukrepi varstva jam, kamor se uvrščajo skrbništvo, zavarovanje, začasno zavarovanje in obnovitev. To so ukrepi varstva narave, ki jih ureja ZON, pri čemer je varstvu jam prilagojen in podrobno razdelan institut skrbništva jam. Podzemne jame se lahko zavarujejo na način in po postopku, ki ga ureja ZON. Razlog za dopustitev dodatnega

varstva jam z zavarovanjem je v dejstvu, da se varstveni režimi po ZVPJ nanašajo samo na ravnanja pri odkrivanju in raziskovanju jam, ravnanja v jami oziroma v zvezi z dovoljenjem vstopiti v jamo.

Dovoljena raba podzemne jame se lahko izvaja samo na podlagi podeljene koncesije za rabo jame, pri čemer koncesija ni potrebna za oskrbo prebivalstva s pitno vodo. Na samo izvajanje koncesije je vezana vrsta zakonskih določb, ki med drugim urejajo tudi dovoljenje za ureditev odprte jame.

Akti o ustanovitvi zavarovanih območij

Eden od najpomembnejših in tradicionalnih varstvenih ukrepov na področju ohranjanja narave je zavarovanje oziroma ustanovitev zavarovanega območja. Zavarovana območja so ožja in širša zavarovana območja. Med širša zavarovana območja se uvrščajo krajinski, regijski in narodni park. Ta zavarovana območja se ustanavljajo z namenom varstva naravnih vrednot, ohranjanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti. Pri ožjih zavarovanih območjih, ki so naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat se za ohranjanje biotske raznovrstnosti uporabljata zlasti oba naravna rezervata.

V Sloveniji je ustanovljenih več zavarovanih območij, ki imajo del ali celotno površino tega zavarovanega območja znotraj območja ali območij Natura. Praviloma se v okviru ohranjanja biotske raznovrstnosti zagotavlja v zavarovanih območjih tudi varstvo območij Natura.

Ustanovitev zavarovanega območja, varstvene in razvojne cilje, varstvene režime in druga obvezna pravila ravnanja, kakor tudi način upravljanja zavarovanega območja in upravljavca, določa pravni akt o ustanovitvi območja, ki je lahko zakon, uredba vlade ali odlok lokalne skupnosti. Naloge in javna pooblastila upravljavca zavarovanega območja določa okvirno že ZON, v aktu o ustanovitvi zavarovanega območja pa so naloge javne službe konkretizirane, glede na značilnosti posameznega območja.

Najpomembnejši akti o ustanovitvi zavarovanih območij, ki obsegajo območja Natura 2000 in kjer se izvaja tudi upravljanje območja z javno službo ali podeljeno koncesijo so Zakon o Triglavskem narodnem parku, Zakon o regijskem parku Škocjanske jame, Zakon o Spominskem parku Trebče (Kozjanski park), Uredba o Krajinskem parku Sečoveljske soline, Uredba o Krajinskem parku Goričko, Uredba o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, Uredba o Krajinskem parku Strunjan, Uredba o Krajinskem parku Kolpa in Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje. Med občinskimi zavarovanji sta taki območji Notranjski regijski park in Krajinski park Logarska dolina.

1.2 Namen programa upravljanja

Osnovni namen Programa upravljanja je opredeliti za obdobje 2014-2020 izvajanje obveznosti *varstva posebnih varstvenih območij - območij Natura 2000*, ki jih nalagata Sloveniji Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih (glej Poglavje 1.1). S tem bo Slovenija dosegala enega od ciljev Evropske Unije, to je, zagotavljanje ugodnega stanja ohranjenosti evropsko pomembnih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov. Z izvajanjem tega programa bo Vlada RS prispevala k doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

S programom upravljanja se podrobneje opredeljuje varstvene cilje in ukrepe na območjih Natura, kakor tudi pristojne sektorje in odgovorne nosilce za izvajanje varstvenih ukrepov. S tem se želi

tudi omogočiti horizontalne povezave s strateškimi načrti in razvojnimi programi. Nadalje se s programom upravljanja določa prednostne projekte, ki omogočajo tudi izkoriščanje priložnosti območij Natura 2000 za lokalni oz. regionalni razvoj, delovna mesta in gospodarsko rast, upoštevajoč gospodarske, socialne in demografske značilnosti ter načela trajnostnega razvoja. Program postavlja tudi izhodišče za izvajanje LIFE integriranih projektov in je s tem osnova za črpanje teh sredstev. Nadalje zastavlja aktivnosti za odpravo pomanjkanja potrebnih raziskav, ekspertiz, podatkov in monitoringa.

1.3 Stanje omrežja Natura 2000

Slovenija je ena izmed biotsko najbolj raznovrstnih držav, kar potrjujejo številne tuje in domače študije. Raznovrstnost se kaže tudi v zelo visokem deležu ozemlja države, vključenega v omrežje Natura 2000.

Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji⁷ ugotavlja, da se je kljub različnim varstvenim režimom in precejšnjem napredku na določenih področjih (Natura 2000, zavarovana območja, uvedba ukrepa kmetijsko okoljskih plačil, varstveni ukrepi v gozdovih, načrtovanje na področju sladkovodnega ribištva) stanje ohranjenosti številnih habitatov in vrst poslabšalo v razmeroma kratkem času. Poslabšanje je posledica predvsem vse večjih pritiskov na biotsko raznovrstnost, predvsem zaradi širjenja poselitvenih območij, gradnje industrijskih območij in prometnic ter intenziviranja kmetijskih površin v ravninskih predelih in opuščanja rabe zemljišč v višinskih in odročnih legah.

Omrežje Natura 2000 je v večini držav EU, vključno s Slovenijo, že določeno in vključuje najbolj ohranjene habitate evropsko ogroženih vrst oziroma habitatnih tipov. Pregled njihovega stanja ohranjenosti se v vseh državah članicah EU izvaja na vsakih 6 let po pretežno enotni metodologiji. Zadnji poročili o stanju ohranjenosti vrst in habitatnih tipov na osnovi 17. člena Direktive o habitatih in 12. člena Direktive o pticah tako obsegata obdobje od 2007 do 2012⁸. Te ocene so bile tudi podlaga za ta dokument, deloma pa ta dokument sloni tudi na drugi relevantni literaturi.

Slovensko omrežje sestavljajo Natura Gozdovi pokrivajo 71 odstotkov slovenskega omrežja Natura 2000. Od negozdnih površin kmetijska zemljišča v uporabi pokrivajo okoli 20 odstotkov slovenskega omrežja Natura, med njimi pa so najpomembnejši ekstenzivni travniki. Celinske vode predstavljajo površinsko le dober odstotek omrežja, vendar so življenjski prostor velikega števila Natura vrst in habitatnih tipov. Izjemno pomembno vlogo imajo v omrežju Natura 2000 jame, ki so predmet ohranjanja na prek 70 območjih (od skupaj 354). Človekova bivališča so pomembna za razmnoževanje, počivanje oziroma prezimovanje nekaterih vrst, zato so na območju Natura bistvena tudi nekatera pozidana območja. Zlasti gre za živali iz skupin ptic (npr. bela štoklja, veliki skovik) in sesalcev (npr. netopirji).

Vlada RS je že za obdobje iztekaoče se finančne perspektive sprejela *Operativni program - Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-13*. Program je določil podrobne varstvene cilje za vsako vrsto oz. habitatni tip na območjih Natura ter varstvene ukrepe oziroma usmeritve za doseganje teh ciljev. Izvedena je bila analiza doseganja ciljev in izvajanja ukrepov, ta program upravljanja pa poskuša odpraviti kar je bilo nezadostno v preteklem programu.

Priprava in sprejemanje načrtov upravljanja zavarovanih območij zamujata zaradi vsebinske zahtevnosti in obsežnosti nalog, ki izhajajo iz številnih sektorskih pristojnosti in velikosti parkovnih območij, ter pomanjkanja kadrovskih zmožnosti v javnih zavodih in na ministrstvu. Cilj glede deleža

⁷ Kus Veenvliet Jana: [Analiza doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji](#). Zavod Symbiosis, 2012

⁸ http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=65&id_informacija=579
http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=65&id_informacija=820

novo ustanovljenih zavarovanih območij ni bil dosežen, zaradi omejenih kadrovskih in finančnih virov. V tem programu je pristop pri obojem zato spremenjen.

Mehanizem pogodbenega varstva in skrbništva je deloval le v manjši meri, ker za to niso bila zagotovljena finančna sredstva, pri podzemnih jamah pa ker niso bili sprejeti predpisi, ki so predpogoj za to. Slednje se sedaj poenostavlja, pridobivanje sredstev za izvajanje pogodbenega varstva pa je sedaj predvideno tudi iz projektnih virov.

Na področju gozdarstva je izdelava naravovarstvenih smernic za GGN GGE potekala kot načrtovano. V obdobju 2007–2012 je bilo narejenih 140 naravovarstvenih smernic in z njimi v GGN GGE vneseni s programom načrtovani ukrepi. Analiza izvajanja je pokazala, da se usmeritve, ki so povezane z sonaravnim načinom gospodarjenja z gozdovi, upoštevajo. Izboljšati pa je treba izvajanje specifičnih zahtev nekaterih specializiranih kvalifikacijskih vrst oziroma habitatnih tipov (npr. detli, gozdne kure in manjšinski habitatni tipi). V izvajanju tega programa je zanje več pozornosti namenjene razvoju sistema načrtovanja na izvedbeni ravni, ter upravljanje z območji Natura 2000 nadgrajeno z aktivnimi plačljivimi ukrepi za izboljšanje specifičnih zahtev nekaterih kvalifikacijskih vrst oziroma habitatnih tipov.

Na področju prilagojene kmetijske rabe so bili cilji leta 2012 doseženi le na 11 % območij. Razlogi za to so premajhna vključenost v t.i. biodiverzitetne ukrepe KOP zaradi vpisovanja v bolj konkurenčne splošne (horizontalne) ukrepe, nezanimivo plačilo biodiverzitetnih ukrepov KOP, njihova nezadostna promocija in izobraževanje. To se odraža tudi v hitrem izginjanju vrstno bogatih travnikov na nekaterih območjih Natura 2000 (npr. Ljubljansko barje, Goričko, Šentjernejsko polje ...), ki so predvsem posledica preoravanja in intenziviranja rabe travnikov. Nezadostno je bilo tudi ohranjanje krajinskih prvin (mejice, mlake, posamezna drevesa ...). Ciljev se ni dosegalo tudi zaradi zaraščanje, ki je posledica popolnega ali delnega opuščanja kmetijske rabe iz različnih ekonomsko socialnih razlogov. Za obdobje 2015-20 so spremembe glede preoravanja že na ravni uredb EU (Uredbe o neposrednih plačilih, ki uvaja območja brez preoravanja), prav tako glede krajinskih prvin (Uredba o dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih). Pristop glede večje vključenosti v ustrezne kmetijsko-okoljsko podnebne ukrepe oz. zahteve pa je za obdobje 2015-20 spremenjen na način, ki omogoča boljše doseganje varstvenih ciljev.

Program upravljanja je bil sprejet še pred sprejetjem prvih Načrtov upravljanja voda (NUV) in Programa ukrepov in je zato temeljil na ukrepih, ki so po veljavni zakonodaji bili predvideni ter so lahko prispevali k zagotavljanju ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov. NUV in program ukrepov sta nato vključevala strateške ukrepe. Izvajanje varstvenih ukrepov je bilo oteženo predvsem zaradi odsotnosti dolgoročnega načrta urejanja voda in opredelitve razpoložljivosti površinskih voda za rabo. Analiza je pokazala, da je vključevanje in izvajanje varstvenih ukrepov potekalo predvsem preko ustaljenih upravnih postopkov. Predvsem na področju urejanja vodotokov zato obstaja velik razkorak med varstvenimi ukrepi načrtovanimi v programu leta 2007 in v NUV ter dejanskim stanjem na terenu. V tem Programu upravljanja so zato ukrepi še bolj usmerjeni v ustaljene upravne postopke in v izvedbeno bolj uporaben NUV in program ukrepov 2015-21.

Spremljanje stanja vrst in habitatov – obseg monitoringa se je povečalo, vendar ne do načrtovanega obsega. Program zato dodaja vire financiranja.

Vključevanje v Programu predvidenih raziskovalnih aktivnosti v sofinanciranje raziskovalnih programov in projektov se je izvedlo v minimalnem obsegu.

1.4 Struktura programa upravljanja

Vsebina operativnega programa je pripravljena v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), ki določa njegove obvezne vsebine:

- o podrobne varstvene cilje, ki se praviloma nanašajo na cone in izhajajo iz varstvenih ciljev, določenih s to uredbo, ter varstvenih ciljev za ohranjanje habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju, v skladu s predpisi s področja ohranjanja narave in sprejetimi strategijami in programi, s katerimi se načrtuje na področju ohranjanja narave.
- o ukrepe za doseganje varstvenih ciljev, pri čemer se nabor ukrepov določi glede na značaj Natura območja in sicer:
 - ukrepe varstva narave, z navedbo odgovornih nosilcev, rokov in finančnih virov;
 - ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin, z navedbo načrta rabe naravne dobrine, podrobnejših varstvenih usmeritev, ki se upoštevajo pri pripravi načrta, ter izvajalca tega načrta;
 - ukrepe prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje ter način zagotavljanja teh ukrepov;
 - ukrepe upravljanja voda z navedbo načrta upravljanja voda, podrobnejših varstvenih usmeritev, ki se upoštevajo v načrtu, ter izvajalca tega načrta;
 - druge ukrepe, če so ti potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov;
- o kazalce, ki se morajo redno spremljati z namenom ugotavljanja učinkovitosti ukrepov glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, z navedbo nosilcev, rokov in finančnih virov;
- o ukrepi varstva in aktivnosti, ki so potrebni za zagotovitev povezanosti evropskega ekološkega omrežja;
- o raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Območja Natura, ki jih obravnava ta program, so posebna območja varstva, določena na podlagi Direktive o pticah, in posebna ohranitvena območja ter potencialna posebna ohranitvena območja, določena na podlagi Direktive o habitatih.

Program upravljanja določa tudi **kazalce**, ki se morajo redno spremljati, zato da se ugotavlja učinkovitost ukrepov glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Opredeljuje se tudi do ukrepov varstva in aktivnosti, ki so potrebni za zagotovitev povezanosti evropskega ekološkega omrežja. Določa tudi raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

2 PODROBNI VARSTVENI CILJI

Na območjih Natura veljajo splošni varstveni cilji, ki so določeni z Uredbe o spremembah in dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 35/13) in so enotni za celo območje. Za POO Evropska komisija v svojem obvestilu⁹ navaja, da morajo biti varstveni cilji območja določeni tako, da prispevajo k ohranjanju ali doseganju ugodnega stanja ohranjenosti vrste ali habitatnega tipa (to se določa na ravni biogeografske regije v državi). To je zaradi ravni podrobnosti in spreminjanja tega stanja smiselno določiti v aktu, ki velja določeno obdobje – programu upravljanja.

Program upravljanja določa podrobnejše varstvene cilje, ki se praviloma nanašajo na vsako vrsto oz. habitatni tip na vsakem območju Natura 2000, izhajajo pa iz varstvenih ciljev v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Glede na stanje v naravi podrobnejši varstveni cilji določa ali je treba zatečeno stanje ohranjati, obnoviti ali izboljšati, vse z namenom, da bi vrste oz. habitatni tipi ostali ali se povrnili v ugodno stanje ohranjenosti. Podrobnejši varstveni cilji so določeni na osnovi referenčnih vrednosti ugodnega stanja. Kategorijo referenčnih vrednosti je uvedla Evropska komisija v okviru izvajanja Direktive o habitatih in Direktive o pticah¹⁰.

Referenčne vrednosti ugodnega stanja definirajo ključne zahteve, ki morajo biti izpolnjene, da je vrsta oz. habitatni tip v ugodnem stanju. Referenčne vrednosti opredelijo velikost populacije, velikost habitata oz. habitatnega tipa in za vsako vrsto oz. habitatni tip specifične strukture v habitatu ter rabo habitata ali procese, ki so potrebni za vzdrževanje ugodnega stanja vrste oz. habitatnega tipa.

V Prilogi »Cilji in ukrepi« določeni podrobni varstveni cilji se praviloma nanašajo na notranja območja območij Natura.

Območja Natura (posebna območja varstva in posebna ohranitvena območja ali potencialna posebna ohranitvena območja) se na nekaterih delih med seboj prekrivajo. Na območjih, ki so določena za več vrst oziroma habitatnih tipov, so podrobni varstveni cilji med seboj usklajeni do take ravni, da si ne nasprotujejo. Na isti površini je mogoče izvajati samo ukrep ene vrste. Pri vseh ukrepih, ki se izvajajo preko naravovarstvenih smernic, se ukrep na prekrivajoči se površini določi v postopku izdaje naravovarstvenih smernic. Za sektor »Kmetijstvo« so določene ciljne površine, ki se nanašajo na cone v združenih območjih in so zato v posebni prilogi »Ciljne KOPOP površine«. Pri izvajanju horizontalnih ukrepov pa prekrivanje ne igra vloge.

⁹ Obvestilo Evropske Komisije o določitvi varstvenih ciljev območij Natura 2000

(http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/commission_note2.pdf)

¹⁰ EUROPEAN COMMISSION. July 2011. Assessment, monitoring and reporting under Article 17 of the Habitats Directive: Explanatory Notes and Guidance. Final Version.

(http://circa.europa.eu/Public/irc/env/monnat/library?l=/guidelines_reporting&vm=detailed&sb=Title)

3 UKREPI ZA DOSEGANJE VARSTVENIH CILJEV

Ukrepi varstva so v skladu z obvestilom Evropske Komisije¹¹ način doseganja podrobnih varstvenih ciljev. Ukrepe varstva izvajajo javne službe in posamezniki, zlasti lastniki zemljišč. Ravnanja posameznikov določa resorna zakonodaja, ta pa ima v ključnih področjih sektorske načrte rabe in varstva naravnih virov (za gozd, ribe, divjad) so to sektorski načrti rabe naravnih virov. Ugodno stanje vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000 v Sloveniji se lahko zagotavlja preko sektorskih načrtov in ukrepov upravljanja z naravnimi viri (gozdarstvo, ribištvo, lovstvo, upravljanje z vodami) ter s primernim prostorskim načrtovanjem. Na kmetijskih površinah, kjer ni sektorskega načrtovanja, se lahko ravnanja lastnikov usmerja preko finančnih instrumentov skupne kmetijske politike, zlasti razvoja podeželja.

Kjer obstajajo sektorski načrti, so ukrepi varstva zapisani bolj podrobno in ciljno. V teh primerih naravovarstvene vsebine vstopajo v upravljanje z naravnimi viri preko naravovarstvenih smernic in mnenj. V teh primerih so dodatno še konkretne usmeritve za doseganje podrobnejših varstvenih ciljev oziroma izvajanje podrobnih ukrepov varstva lahko določene v smernicah.

Kjer naravovarstvenih smernic ni ali pa je že na najvišjem nivoju načrtovanja pomembno podati izvedbene (sektorske) ukrepe za gospodarjenje z naravnimi viri, poteka vključitev preko sodelovanja pri programiranju njihovih operativnih programov.

Poleg ukrepov, ki neposredno oblikujejo življenjske prostore (gozdarski, kmetijski, ribiški, upravljanja z vodami) so predmet Programa upravljanja območij Natura 2000 tudi drugi ukrepi, ki niso neposredno povezani z oblikovanjem življenjskega prostora. Tudi financiranje teh ukrepov je predmet teh priporočil.

Obsežna razmeroma dobro ohranjena narava s številnimi zanimivimi vrstami in življenjskimi prostori omogoča doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst ter naravnih procesov. Za Slovenijo je razvojna priložnost tudi v doživljanju teh danosti s turistično ponudbo ter v povezovanju z bolj kakovostno prehrano in načinom življenja. V tem dokumentu so zato navedene tudi možnosti za sofinanciranje investicij in storitev iz segmenta trajnostnega razvoja turizma, ki je povezan s trženjem biotske raznovrstnosti na območjih Natura ali ob njih.

Nekatera načela veljajo za vse vrste ukrepov za doseganje varstvenih ciljev in so povzeta v tem uvodu. Varstveni ukrepi so določeni v Prilogi »Cilji in ukrepi« tega programa z navedbo vsebine varstvenega ukrepa (pod poljem »varstveni ukrep«). Nadalje je naveden sektor, ki je pristojen za izvajanje ukrepov (pod poljem »sektor«). Skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) gre za pristojnosti ukrepov varstva narave, ukrepov prilagojene rabe naravnih dobrin (gozdarstva, lovstva, ribištva), ukrepov prilagojene kmetijske prakse in ukrepov upravljanja voda. Nadalje so, kjer je to zaradi sektorske zakonodaje relevantno, navedeni še sektorski ukrepi. Kjer so s sektorsko zakonodajo določeni izvajalci, je v polju »izvajalec« naveden tudi pristojni izvajalec.

¹¹ Obvestilo Evropske Komisije o določitvi varstvenih ukrepov območij Natura 2000 (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/comNote%20conservation%20measures.pdf>)

Območje izvajanja vsakega od navedenih ukrepov oziroma usmeritev je celota ali del notranjega območja vrste oziroma habitatnega tipa, s katerimi se skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) prostorsko opredelijo tisti deli območja, ki so bistveni deli habitatov posameznih rastlinskih in živalskih vrst ter posameznih habitatnih tipov, zaradi katerih je območje Natura opredeljeno (v nadaljevanju notranja cona). Izvajanje ukrepov oziroma usmeritev iz tega programa upravljanja je smiselno le tam, kjer se izvaja tudi presoja sprejemljivosti vplivov planov ali posegov v naravo na te vrste in habitatne tipe. Ta notranja območja so določena z vpisom v evidenco območij, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki je na Naravovarstvenem atlasu ZRSVN in atlasu okolja Agencije RS za okolje (v nadaljevanju ARSO).

Vrsta varstvenih ukrepov se izvaja s pripravo in sprejetjem aktov, izdajo soglasij in dovoljenj in jih spremljajo zlasti administrativni stroški obstoječe javne uprave. Viri financiranja za izvajanje drugih varstvenih ukrepov so zelo različne narave. Zato so posamični viri financiranja navedeni pri vsaki skupini ukrepov.

3.1 Ukrepi varstva narave

Ukrepi varstva narave so aktivnosti, ki jih izvaja država za doseganje podrobnega varstvenega cilja na območjih Natura. Sistemsko so urejeni v ZON (pogodbeno varstvo in skrbništvo, začasno zavarovanje, zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja, obnovitev, označitev v naravi, omejitev ogledovanja in obiskovanja) in Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste). V Prilogi »Cilji in ukrepi« so navedeni v polju »sektor« pod besedilom »varstvo narave«.

Osnovno vodilo pri izboru **vrste ukrepa** za doseganje podrobnega varstvenega cilja so bili primerni pravni ukrepi, ki že prispevajo k doseganju cilja ali so ustrezen temelj za njegovo doseganje.

3.1.1 Ukrep zavarovanja in začasnega zavarovanja

Na območjih ali delih območij Natura, ki so tudi zavarovana območja, veljajo določila akta o zavarovanju. Na določenih območjih je za izvajanje zavarovanja ustanovljen oz. s koncesijsko pogodbo določen tudi upravljalec območja. Njegove naloge so med drugim izvajanje varstvenih ukrepov na zavarovanem območju, sklepanje pogodb o varstvu in skrbništvu, pripravljanje in vzdrževanje poti in označb ter druge infrastrukturo, ki je namenjena obisku zavarovanega območja.

ZON oz. akt o zavarovanju določata tudi obveznost sprejema načrta upravljanja zavarovanega območja. Načrt upravljanja je ukrep, ki lahko prispeva k doseganju podrobnega varstvenega cilja. V teh primerih je v varstvenem ukrepu Priloge »Cilji in ukrepi« zapisano izhodišče, ki se ga vključi v pripravo načrta upravljanja kot varstveni ukrep za območje Nature.

Odgovorni nosilec za predložitev načrta upravljanja Vladi RS je MKO. Z ZON je priprava teh načrtov že naložena upravljavcu ob strokovni pomoči ZRSVN in s tem je določen tudi odgovorni nosilec za pripravo ukrepa iz tega programa. Odgovorni nosilec zagotovi od leta 2015 do leta 2020 pripravo enega načrta upravljanja zavarovanega območja na leto.

3.1.2 Pogodbeno varstvo in skrbništvo

Naslednji sklop ukrepov varstva narave obsega pogodbeno varstvo in skrbništvo. Pogodba o varstvu je sklenitev pogodbe z lastnikom površin znotraj območij Natura 2000, ki so življenjski prostor (habitat) Natura vrst oz. so površine Natura habitatnih tipov. Skladno z ZON se v pogodbi določa zlasti:

- opustitve ali aktivnosti lastnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, in
- višina sredstev za opustitve ali aktivnosti lastnika iz prejšnje alineje.

Enake elemente kot pogodbeno varstvo imajo tudi kmetijsko okoljski ukrepi (navedeni v poglavju 3.4) in so prav tako plačani iz javnih sredstev. Zelo podobne ali enake vsebine se določa tudi v pogodbah, ki so ukrep po drugih predpisih, zlasti pogodbah o izvajanju kmetijsko okoljskih ukrepov. Zato je pomembna ločnica med temi ukrepi in pogodbo o varstvu. Ena vrsta ločnice so površine, ki zahtevajo izvajanje določenih ukrepov rabe, pa niso opredeljene kot površine, ki so upravičene do npr. kmetijsko-okoljskih ukrepov. Druga vrsta ločnice so opustitve oz. potrebne aktivnosti, ki za cilje varstva območja Natura 2000 presegajo opustitve oz. potrebne aktivnosti iz npr. kmetijsko-okoljskih ukrepov.

V primeru pogodbenega varstva in skrbništva je odgovorni nosilec za izvedbo ukrepa ministrstvo za kmetijstvo in okolje (v nadaljevanju MKO) z organi v sestavi (ožji MKO ali ARSO glede na delitev pristojnosti v ministrstvu), razen na zavarovanem območju, ki ima svojega upravljavca, kjer je to njegova naloga (v Prilogi »Cilji in ukrepi« je to posebej navedeno). Priprava strokovnega predloga za izvajanje tega ukrepa na posebnih varstvenih območjih pa je z ZON že naložena ZRSVN.

Možnost za financiranje ukrepov pogodbenega varstva, ki obstajajo tudi v okviru prijave in izvajanja ustreznega LIFE projekta. Možnost plačevanja takih ukrepov obstaja tudi v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Slovenija je upravičena tudi do donorskih sredstev nekaterih visoko razvitih držav (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, EGP finančni mehanizem) in v okviru prijave in izvajanja projektov obstaja možnost plačevanja takih ukrepov podobno kot iz mehanizma LIFE, z bolj ali manj enakimi omejitvami kot so opisane pri mehanizmu LIFE.

3.1.3 Označitev v naravi

Ukrep označitev v naravi se lahko uporabi, kadar je z označitvijo v naravi in posledično preusmeritvijo obiskovalcev mogoče doseči podrobni varstveni cilj. Učinkovitost takšne preusmeritve je mogoče povečati z ustreznim nadzorom ob uvedbi označitve. V skladu s predpisi je odgovorni nosilec za ukrep označitve ZRSVN, razen na zavarovanem območju, ki ima svojega upravljavca, kjer je to njegova naloga. V programu takšni ukrepi sicer niso načrtovani, lahko pa se potreba po njih pojavi kasneje.

3.1.4 Omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste

Omejitev je lahko potrebna v primerih, ko je povečana prisotnost večjega števila ljudi grožnja za doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov. Praviloma gre za negativni vpliv na vrste, ki niso navajene prisotnosti ljudi na določenih delih območij, slednji pa se pojavi zlasti kadar gre za večji obseg zaradi turizma oziroma rekreacije (alpinizem, športno plezanje, pohodništvo, vodni športi, zračni športi, obiskovanje jam ...). Ukrepa omejitev ogledovanja in obiskovanja ter omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste, sta v Prilogi »Cilji in ukrepi« navedena zlasti za dele območij, kjer lahko ima prisotnost večjega števila ljudi pomemben negativni vpliv na doseganje varstvenih ciljev. Na teh delih območij Natura (Priloga »Cilji in ukrepi«) se ureditev izvede s sprejetjem ustreznega predpisa, na zavarovanih območjih lahko tudi na podlagi akta o zavarovanju. Odgovorni nosilci za pripravo teh aktov so določeni s predpisi o varstvu narave in tukaj niso posebej navedeni.

3.1.5 Nadzor

Iz analiz izvajanja ukrepov in stanja v naravi izhaja, da do določenih groženj za ohranjanje izstopajočega stanja vrst in habitatnih tipov prihaja kljub zakonsko sprejetim prepovedim in režimom. Za zagotavljanje podrobnega varstvenega cilja je zato potrebno okrepljeno izvajanje teh predpisov. Kadar gre za predpise o ohranjanju narave, je nadzor v osnovi inšpekcijski, dopolnjuje pa ga neposredni nadzor. Izvajalci so pristojne inšpekcijske službe in pristojni za neposredni nadzor. Ta vključuje naravovarstveni nadzor na zavarovanih območjih, ki ga izvajajo pooblašeni naravovarstveni nadzorniki, in nadzor v gozdovih, ki ga izvajajo pooblašeni nadzorniki Zavoda za gozdove RS (v nadaljevanju ZGS), ter prostovoljni nadzor. V Prilogi »Cilji in ukrepi« je izpostavljen zlasti nadzor zakonodaje s področja voda, kmetijstva in ohranjanja narave, za doseganje ciljev pa je pomemben tudi nadzor presoje sprejemljivosti in graditev ter strokovni nadzor (npr. pri poseganju v prostor).

3.2 Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin

Bistvene dejavnosti prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosegajo varstveni cilji, so gozdarstvo, ki vključuje tudi lovstvo, in ribištvo.

Ukrep prilagojene rabe je vključitev podrobne varstvene usmeritve iz Priloge »Cilji in ukrepi« v naravovarstvene smernice ZRSVN (v skladu s 3. točko 4. odstavka 98. člena ZON). V naravovarstvenih smernicah se določijo tudi konkretne varstvene usmeritve. Nato se te v skladu z določili iz 97. člena ZON vnesejo v načrt rabe naravne dobrine. S tem načrtom se v skladu z resorno zakonodajo te usmeritve prenesejo v ukrepe načrta. Kateri so ti načrti rabe naravnih dobrin, s katerimi se usmeritve oziroma ukrepi določijo podrobneje, je navedeno v polju izvajalec / odgovorni nosilec. Izdelovalec posameznega gozdnogospodarskega ali ribiškogojitvenega načrta iz Priloge je določen s področno zakonodajo in se s tem programom upravljanja določa tudi kot izvajalec usmeritev na območjih Natura.

Plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja z naravnimi dobrinami, določeni v Prilogi »Načrti za Naturo«, so lahko neposredno povezani ali potrebni za varstvo varovanih območij. V postopku preverjanja planov, za katere je treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, se ti plani, če vsebujejo tudi cilje in ukrepe oziroma usmeritve za doseganje varstvenih ciljev na podlagi tega programa in izpolnjujejo druge zakonsko predpisane pogoje, določijo kot plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin, ki so potrebni za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst na teh območjih. To se izvede v postopku priprave in sprejemanja teh načrtov v skladu z zakonskimi določili. Tak načrt s to ugotovitvijo postane tudi plan, ki je neposredno potreben za varstvo območij Natura in za katerega v skladu z ZON ni več potrebna presoja sprejemljivosti.

Tabela 1 - Pregled sprejemanja načrtov prilagojene rabe naravnih dobrin po letih

Leto sprejema	10-letni načrt GGE	10-letni načrt GGO	10-letni načrt LUO	Načrt upravljanja voda	Ribiško gojitveni načrti
2014	22				
2015	23			1 ¹²	64
2016	24				
2017	25				
2018	25				
2019	25				
2020	23				
2021¹³	18	14	15		
Skupaj	185	14	15	1	64

¹² Načrt se nanaša na dve območji.

¹³ Leto po zaključku tega programa je dodano, ker javne službe dokumente za sprejem pripravljajo leto prej.

3.2.1 Gozdarstvo

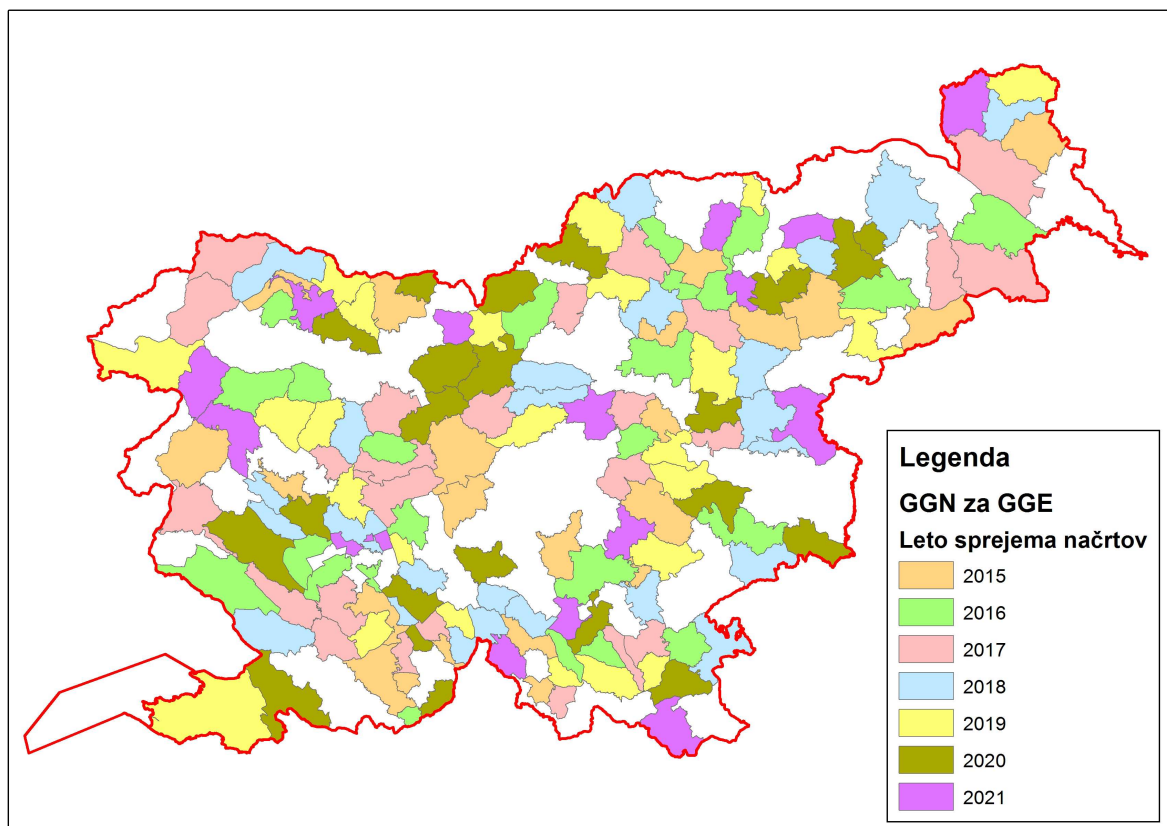
Upravljanje območij Natura 2000 se v sektorju gozdarstva izvaja preko gozdnogospodarskih načrtov, ki načrtujejo izvajanje ukrepov prilagojene rabe naravnih dobrin. Okvir za ukrepe je zakonodaja s področja gozdarstva, ki omogoča načrtovanje in izvajanje vseh potrebnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov in vrst vezanih na gozdne ekosisteme. Podrobne varstvene usmeritve za prilagojeno rabo gozdov (naravnih dobrin), s katerimi se dosegajo varstveni cilji, so po območjih navedene v Prilogi »Cilji in ukrepi«. Načrti, ki imajo pristojnost določati izvedbo teh ukrepov, so v skladu s predpisi o gozdarstvu gozdnogospodarski načrti. Ti načrti enot (GGE) so določeni v Prilogi »Načrti za Naturo«, vključno z načrtovanim letom sprejema.

Gozdnogospodarski načrti za gozdnogospodarske enote morajo vsebovati konkretne usmeritve in ukrepe, ki so podane v naravovarstvenih smernicah. S korektnim upoštevanjem usmeritev in določitvijo ukrepov postanejo gozdnogospodarski načrti neposredno izhodišče za ohranjanje območij Natura 2000.

Izdelovalec posameznega gozdnogospodarskega načrta iz Priloge »Načrti za Naturo« je določen s predpisi o gozdarstvu in ga program upravljanja določa tudi kot odgovornega za izvedbo usmeritev oziroma ukrepov na območjih Natura. Stroški priprave načrtov upravljanja pristojne javne službe (ZGS), priprava naravovarstvenih smernic in mnenj (ZRSVN) ter postopki njihovega sprejemanja so administrativni. Izdelava gozdnogospodarskih načrtov in izdelavo naravovarstvenih smernic za vse gozdove, ne glede na lastništvo, se tako financira iz proračuna RS.

Karta 1

Pregled načrtov GGE, s katerimi se dosegajo varstveni cilji.

Vir podatkov o mejah GGE je ZGS.

Izvajanje ukrepov je povezano z razpoložljivimi finančnimi sredstvi za spodbujanje teh ukrepov. Načrtovana je določitev deleža nacionalnih sredstev, ki se jih nameni le ciljnim ukrepom za kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, katerih stanje se slabša (v primeru ne vključitve gozdarsko okoljsko podnebnih ukrepov v slovenski program razvoja podeželja).

Lovstvo

Ciljev na območjih Natura, povezanih z lovstvom, je relativno malo. Dosegajo se s prilagojeno rabo divjadi (naravne dobrine), ki jo urejajo predpisi o divjadi in lovstvu. Ukrepi za doseganje ciljev se nanašajo predvsem na omejitve pri krmljenju divjadi in rjavega medveda, na vzdrževanje okolju primernih populacijskih gostot rastlinojedih parkljarjev (prehranska baza za volka, omogočeno pomlajevanje avtohtonih drevesnih vrst) ter na omejitve pri lovu na območjih, ki so pomembna za ogrožene vrste ptic (zagotavljanje miru). Dejavnosti upravljanja habitatov divjadi na mnogih območjih Natura prispevajo k doseganju varstvenih ciljev, povezanih s kmetijstvom, gozdarstvom, upravljanjem voda itd. Podrobne varstvene usmeritve prilagojene rabe divjadi so v Prilogi »Cilji in ukrepi« določene po območjih Natura. Načrti, ki imajo pristojnost določati ukrepe kot izvedbo teh usmeritev, so v skladu s predpisi o lovstvu načrti upravljanja z divjadjo in so opredeljeni v Prilogi »Načrti za Naturo«.

Izdelovalec posameznega načrta upravljanja z divjadjo iz Priloge »Načrti za Naturo« je določen s predpisi o lovstvu in ga program upravljanja določa tudi kot odgovornega za izvedbo usmeritev oziroma ukrepov na območjih Natura.

3.2.2 Ribištvo

Dejavnost ribištva je sladkovodno in morsko ribištvo. Sladkovodno ribištvo je upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah. Gospodarski ribolov se za dajanje na trg izvaja izključno v morskih vodah in ribogojstvu, in sicer v okviru skupne ribiške politike EU. Velika večina te dejavnosti se odvija zunaj omrežja Natura 2000. V finančni perspektivi 2014-20 so predmet financiranja skupne ribiške politike tudi akvakulture. Nekatere akvakulture so tudi deli območij Natura in zato so varstveni ukrepi lahko tudi predmet financiranja akvakultur.

Upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah kot trajnostna raba naravnega vira pa se izvaja na večini vodotokov, ki so tudi območja Natura. Urejajo ga predpisi o sladkovodnem ribištvu, ki med drugim določa sprejetje programa in načrtov upravljanja rib kot ribolovnih virov. Usmeritve prilagojene rabe ribolovnih virov (naravne dobrine) so v Prilogi »Cilji in ukrepi« določeni po območjih Natura. Načrti, ki imajo pristojnost določati ukrepe kot izvedbo teh usmeritev, so v skladu z zakonodajo o ribištvu načrti ribiškega upravljanja v ribiškem območju in ribiško gojitveni načrti za ribiške okoliše. Ti načrti so določeni v Prilogi »Načrti za Naturo«.

Izdelovalec posameznega načrta ribiškega upravljanja v ribiškem območju oziroma ribiškogojitvenega načrta iz Priloge »Načrti za Naturo« je določen s predpisi o ribištvu (Zavod za ribištvo Slovenije) in ga program upravljanja opredeljuje tudi kot odgovornega za izvedbo ukrepov na območjih Natura.

3.3 Ukrepi prilagojene kmetijske prakse

Izvajanje ustrezne kmetijske dejavnosti je na mnogih območjih Natura pogoj za ohranjanje izstopajočega stanja ohranjenosti nekaterih vrst in habitatov. Rabe kmetijskih površin se v skladu z veljavnimi predpisi urejajo na ravni EU preko določil uredb, ki določajo vzpostavitev pravil za neposredna plačila in preko navzkrižne skladnosti. Ti predpisi od 2014 oz. 2015 naprej urejajo nekaj ravnanj, ki prispevajo k doseganju varstvenih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za prepoved preoravanja vrstno bogatih travnišč s slabim stanjem ohranjenosti znotraj območij Natura 2000 in navzkrižno skladnost, v katero je sedaj vključeno tudi ohranjanje krajinskih značilnosti.

Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike (št. 1307/2013) v 45. členu ureja ohranjanje trajnega travinja znotraj Nature 2000. Površine travinja, ki leži znotraj Nature 2000 na občutljivih območjih (vrstno bogata travnišča s slabim stanjem ohranjenosti) ne smejo biti spremenjene ali preorane. Ta občutljiva območja določi država.

Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike (št. 1306/2013) ureja tudi pravila v okviru navzkrižne skladnosti. Predmet navzkrižne skladnosti je sedaj dodatno tudi ohranjanje krajinskih značilnosti. To vključuje ohranjanje pasov vegetacije ob vodotokih, manjših vodnih površin, suhozidov, teras, skupin oljčnih dreves, naravnih vrednot (drevesnih, dreves v liniji in skupin dreves), balvanov in skalnih osamelcev.

Instrument za usmerjanje kmetijske rabe, ki presega prej navedeno, pa so kmetijsko okoljsko podnebni ukrepi. To je še vedno najpomembnejši način usmerjanja kmetijske dejavnosti v posamezne oblike kmetovanja. Finančne spodbude v okviru kmetijsko okoljsko podnebnih ukrepov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije so podeljene v skladu s prostovoljno odločitvijo kmeta za sprejetje obveze (izpolnjevanja pogojev iz ukrepa), ki pa se zaveže, da bo pogoje iz ukrepa na vključenih površinah izpolnjeval vsaj 5 let. V kontekstu ukrepov varstva narave ta kmetova obveza izpolnjuje pogoje za ukrepe pogodbenega varstva po drugih predpisih (kmetijskih). V operativnem programu so ukrepi prilagojene kmetijske rabe, ki zagotavljajo izstopajoče stanje ohranjenosti vrst in habitatov in so predmet vključitve v ustrezne kmetijsko okoljske ukrepe, določeni za posamezna ali skupino Natura območij v Prilogi »Cilji in ukrepi«. Območje izvajanja vsakega od navedenih ukrepov je celota ali del notranje cone vrste oziroma habitatnega tipa. Pri predlaganih ukrepih, ki se nanašajo na kmetijstvo, se uporabljajo kmetijsko okoljski ukrepi iz Programa razvoja podeželja 2015–2020. V Prilogi je navedena skupina območij ali območje, znotraj njega cona (skupina con), ukrep oz. podukrep / zahteva za to cono. Kjer je to potrebno, je za KOPOP zahtevo določena ciljna vrednost v posebni Prilogi »Ciljne KOPOP površine«. Kratice, ki so uporabljene v obeh prilogah, so oznake za naslednje ukrepe oziroma skupine zahtev:

- za neposredno varstvo populacije vrst oz. za skrb za ugoden življenjski prostor

ONT1: Košnja/paša ni dovoljena

- pred 30.6.

- med 15.6. - 15.9.

- do 1.8.

- do 25.8

ONT2: Pridelava brez uporabe fitofarmacevtskih sredstev

ONT3: Gnojenje le z organskimi gnojili v omejeni količini

ISD10: Ohranjanje visokodebelnih travniških sadovnjakov

- za pomoč pri ohranjanju kvalitete habitata

INT1: Pridelava brez uporabe gnojil (v nekaterih primerih vrste/HT ne prenesejo niti malo gnojenja)

INT2: Apnenje ni dovoljeno.

INT3: Paša ni dovoljena.

INT4: Spravilo suhe krme s travinja.

INT5: Za GERKe, ki so večji od 1ha v tekočem letu na travniku površina nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 10% površine travnika.

INT6: Obvezno je izvajanje košnje od enega roba GERKa proti drugemu ali od sredine travnika navzven.

- za ohranjanje krajinskih elementov in krajine

IKR1: Ohranjanje mejic

IKR2: Vzdrževanje trajnih travnikov na občutljivih območjih

IKR3: Košnja strmih travnikov z nagibom 35/50 in/ali z nagibom nad 50 in spravilo

IKR4: Košnja grbinastih travnikov in spravilo

IKR5: Kraški pašniki

IKR6: Paša po čredinkah (na planinah)

IKR7: Prisotnost pastirja na planini

Poleg teh ukepov k doseganju ciljev na območjih Natura 2000 lahko prispevajo tudi OMD plačila, ki prispevajo k obdelanosti zemljišč in s tem zlasti k preprečevanju zaraščanja travniških površin na Natura območjih. Ta ukrep ni take narave, da bi bilo zanj treba določiti ciljne vrednosti.

V okviru PRP se uporablja tudi ukrepe, ki pripomorejo k doseganju varstvenih ciljev. To so ukrepi sodelovanje, LEADER, prenos znanja in svetovanje. Ukrep sodelovanje je izpostavljen na nekaj v Prilogi »Cilji in ukrepi« našteti območjih, kjer naj bi prednostno prispeval k doseganju ciljev.

Ukrepi LEADER, prenos znanja in svetovanje so še bolj horizontalne narave in prispevajo k boljši ozaveščenosti in razumevanju pomena izvajanja prilagojene kmetijske prakse na območjih Natura 2000.

Ukrepi na hidromelioracijskih kanalih (predvsem prilagojeno čiščenje melioracijskih jarkov in kanalov) se izvajajo na podlagi Zakona o kmetijskih zemljiščih, ki določa, da so za vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov odgovorni lastniki kmetijskih zemljišč. Javni zavod Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije nato s koncesionarji določi obseg vzdrževalnih del, v postopku presoje sprejemljivosti pa se določi tak obseg in potek del, ki bistveno ne poslabša stanja Natura vrst in habitatnih tipov. Zakon je vzpostavil tudi sistemski vir za financiranje teh aktivnosti preko takse za upravljanje in vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov.

3.4 Ukrepi upravljanja voda

Upravljanje voda je pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ugodnega stanja ohranjenosti območij Natura. Vrst in habitatnih tipov, ki so pri zagotavljanju ugodnega stanja ohranjenosti odvisni od vode, je 140. Gre za vrste, ki del letnega ali življenjskega cikla preživijo v vodi ali ob njej zaradi razmnoževanja, prehranjevanja ali hiberniranja, in habitatne tipe, ki so vezani na stalno prisotnost vode (podzemne ali površinske vode). Zato je način upravljanja z vodami bistven za njihovo ohranjanje.

S sprejetjem Vodne direktive se je sektorsko načrtovanje upravljanja z vodami začelo približevati celovitemu načrtovanju z vključevanjem vseh dejavnikov vodnega okolja in sodelovanja javnosti. Z ekonomskimi načeli "povzročitelj plača obremenitve" in "celovito povračilo stroškov" se uvaja povračilo stroškov za rabo vode in vzpodbuja porabnike k učinkovitejši rabi vode. Na osnovi vodne direktive sta bila leta 2011 sprejeta prva načrta upravljanja voda (NUV) in program ukrepov (PU) 2010 - 2015, ki prinaša nov ekosistemski pristop k upravljanju z vodami. Tako je – poleg doseganja dobrega kemijskega stanja voda – osnovni cilj upravljanja z vodami doseganje dobrega ekološkega stanja oz. potenciala voda. Ta preko ohranjanja struktur in funkcij vodnih ekosistemov bistveno prispeva k ohranjanju vrst in habitatnih tipov Natura 2000.

V pripravi sta nov NUV in PU 2015-21, v katerega bodo v postopku njegove priprave z naravovarstvenimi smernicami vključeni podrobni varstveni cilji iz Priloge »Cilji in ukrepi«. Gre predvsem za tiste podrobne varstvene cilje, ki se nanašajo na zagotavljanje prehodnosti vodotokov, zmanjšanje hidromorfoloških obremenitev (primeroma izboljšanje strukture dna in brežin vodotokov) kakor tudi cilje, ki se jih dosega ob vzdrževanju vodotokov ali njihovi sanaciji (vzdrževanje nasipov in kanalov na način, ki omogoča preživetje Natura vrstam in ohranja strukturo in funkcijo obrežnih habitatnih tipov, prilagojeno čiščenje zarasti vodotokov in odstranjevanja naplavin).

Program upravljanja v Prilogi »Cilji in ukrepi« določa neposredno tudi sektorske ukrepe za doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov.

Ukrepi obnove vodotokov

Vrsta sektorskih ukrepov se nanaša na obnovo vodotokov (renaturacijo, revitalizacijo). Seznam območij z varstvenimi cilji, združenimi po posamičnih vodnih telesih, kjer se prednostno izvaja projekte, je v posebni Prilogi »Investicije v zeleno infrastrukturo«.

Ukrepi za ohranjanje ali izboljšanje rečne dinamike, vključno s poplavnim režimom in nivojem talne vode

Na nekaterih območjih je našteti ukrep zmanjšanja odtoka vode. Ukrep je načrtovan v povezavi z predvidenimi negradbenimi ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti, kot so identifikacija ključnih razlivnih površin visokih voda, ter njihova primerno ureditev za bolj nadzorovano razlivanje visokih voda ob nastopu večjih poplavnih dogodkov. Usmeritev države je, da se išče na teh območjih sinergije med vzpostavitvijo ugodnega stanja mokrišč, mokrotnih travnikov in drugih relevantnih vrst in habitatov ter zmanjševanjem poplavne ogroženosti.

Ukrepi sanacije virov onesnaževanja

Zelo majhno število ukrepov se nanaša na zmanjševanje obremenjevanja iz industrijskih virov. V teh primerih obveznost ukrepanja izhaja iz predpisov, stroške pa krijejo lastniki obratov sami. Tudi sanacijo praviloma krijejo lastniki sami, razen v primeru subsidiarne odgovornosti države. Majhno število ukrepov se nanaša na zahteve čiščenja komunalnih odpadnih vod. Glede na zahteve Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode mora Slovenija do 31.12.2015 zagotoviti ustrezne sisteme odvajanja in čiščenja za komunalno odpadno vodo iz vseh območij poselitve s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2000 PE pri čemer je potrebno zagotoviti 100 % priključenost prebivalstva. Od takrat se pričakuje izboljšanje stanja ohranjenosti teh vrst in habitatnih tipov. Ostala območja poselitve in njihovo opremljanje z okoljsko infrastrukturo, bodo v okviru izvedbe investicij državnega pomena in razpoložljivih sredstev, obravnavana v finančni perspektivi EU 2014-20. Nacionalni vir za izgradnjo in upravljanje komunalne infrastrukture so okoljske dajatve v skladu z Zakonom o varstvu okolja, ki so prihodek občin.

Ukrepe za zmanjševanje obremenitev iz kmetijstva se izvaja na podlagi Programa razvoja podeželja, predvsem v okviru kmetijsko okoljskih ukrepov; Prednostno področje 4B: izboljšanja upravljanja voda in zemljišč ter prispevanja k izpolnjevanju ciljev okvirne direktive o vodah.

Ukrepi vezani na upravljanja z manjšimi zaježitvami

V območjih Natura 2000 so nekatere zaježitve, pretežno manjše, pomembne kot ključni življenjski prostor Natura vrst, zlasti kačjih pastirjev in dvoživk. Neustrezno vzdrževanje ali neprimerno upravljanje teh zaježitev lahko vodi v izgubo habitata. Gre za objekte, ki so objekti vodne infrastrukture v upravljanju države in za objekte v posebni rabi v upravljanju imetnika vodne pravice. Upravljanje zaježitev, ki so vodna infrastruktura, je naloga državne gospodarske javne službe in se financira iz Sklada za vode. V ostalih primerih se stroški upravljanja zagotavljajo iz zasebnih sredstev, razen v primeru vključevanja upravljanja v izvajanje projektov.

Podlaga za vključitev specifičnih varstvenih ukrepov, vezanih na upravljanje zaježitev v posebni rabi, sta vodno dovoljenje ali koncesijski akt in v primeru koncesije še koncesijska pogodba. Imetnik vodne pravice mora imeti poslovnik za obratovanje in vzdrževanje vodnega objekta ali naprave, razen za vodni objekt ali napravo za odvzem vode za lastno oskrbo s pitno vodo. V Prilogi »Cilji in ukrepi« je naveden administrativni ukrep vključitve v enega od navedenih aktov.

Vrsta zgoraj naštetih ukrepov se izvaja v okviru nalog obvezne državne gospodarske javne službe urejanja voda (sredstva za delo te službe se zagotavljajo iz Sklada za vode). Naloge le te določa Zakon o vodah. Skladno z Zakonom o vodah so naloge te javne službe:

- obratovanje in vzdrževanje vodne infrastrukture, namenjene ohranjanju in uravnavanju vodnih količin,
- obratovanje, vzdrževanje in spremljanje stanja vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda,
- izvedba izrednih ukrepov v času povečane stopnje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda,
- vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč,
- zagotavljanje vodovarstvenega nadzora.

Nadalje urejata delovanje te službe še Uredba o načinu opravljanja obveznih državnih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda (Ur.l. RS, št. 42/2003, 121/2004, 67/2005, 109/2010) in Pravilnik o vrstah in obsegu nalog obveznih državnih gospodarskih javnih služb urejanja voda (Ur.l. RS, št. 57/2006). Sredstva za delovanje te službe se zagotavljajo iz sredstev Sklada za vode.

V primeru, ko se na predmetnih Natura območjih izvajajo aktivnosti v skladu s Programi odprave posledic naravnih nesreč, se sredstva zagotavljajo v okviru integralnega proračuna.

V primeru, da se na predmetnih Natura območjih izvajajo investicijski ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti, se sredstva zagotavljajo v okviru Sklada za vode.

V finančni perspektivi EU 2014-2020 bodo podprta vlaganja v vzpostavitev zelene infrastrukture, prednostno v sinergiji s protipoplavnimi ukrepi in ukrepi za izboljševanje hidromorfološkega stanja voda in po potrebi, kot del celovitih ukrepov na območjih Natura 2000, kjer bo relevantno in upravičeno, podprli tudi odkupa naravovarstveno pomembnih nepremičnin za namen ohranitve in obnove ekosistemov, ki zagotavljajo ključne ekosistemske storitve.

3.5 Drugi ukrepi

Upravljanje prostora (prostorsko načrtovanje)

Namen urejanja prostora je z usklajevanjem gospodarskih, družbenih in okoljevarstvenih vidikov razvoja omogočati skladen prostorski razvoj. To je eden od mehanizmov za zagotavljanje trajnostnega razvoja v prostoru, saj z metodami prostorskega in urbanističnega načrtovanja lahko zagotavlja ohranjanje narave, varovanje naravnih virov in kulturne dediščine ter drugih kakovosti naravnega in kulturnega okolja. Postopki priprave in sprejema prostorskih planskih in izvedbenih

aktov so pomemben instrument za doseganje ciljev območij Natura 2000, saj se med postopkom priprave preverja negativen vpliv načrtovanih posegov na cilje in posege usmerja na način, da so negativni vplivi še nebitveni in zato posegi sprejemljivi.

V povezavi z umeščanjem načrtovanih pomembnih infrastrukturnih objektov je posebna pozornost posvečena območjem, kjer je načrtovano umeščanje pomembnih infrastrukturnih objektov. Umeščanje je namreč lažje na območjih, kjer je večina vrst in habitatnih tipov v ugodnem stanju ohranjenosti in imajo praviloma posegi v prostor manj bistven negativen vpliv kot na območjih z pretežno neugodnim stanjem vrst in habitatnih tipov. Zato so ukrepi prednostno usmerjeni v ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000, na katere lahko vplivajo infrastrukturni objekti, načrtovani v okviru priprave in sprejema državnih prostorskih načrtov (DPN).

Zagotavljanje podatkov o stanju vrst in habitatnih tipov, ciljih (referenčnih vrednostih) in ukrepih, ki ga prinaša Priloga »Cilji in ukrepi« tega programa je tudi prispevek k krajšim, cenejšim in enostavnejšim postopkom potrditve. Program monitoringa v povezavi z javno dostopnostjo podatkov o monitoring prispeva k hitrejšim in enostavnejšim postopkom.

3.5.1 Prispevek k pametni, trajnostni in vključujoči rasti

Slovenija lahko k globalnim in evropskim razvojnim ciljem prispeva tudi na področju aktivnega ohranjanja narave, ki je temelj za resnično zeleno rast. Slovenijo ima številne razmeroma dobro ohranjene ekosisteme, ki zagotavljajo pomembne ekosistemske storitve kot so na primer možnost za rekreacijo in turizem, kakovostna pitna voda, pridelava zdrave in varne hrane, varstvo pred erozijo in poplavami, les kot pomemben naravni material. V tem dokumentu so zato navedene možnosti za pripravo in izvedbo projektov za vzpostavitev zelene infrastrukture in ohranjanje ključnih ekosistemskih storitev.

Posebna pozornost je namenjena zelenemu turizmu. Dobro ohranjena narava omogoča doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst ter naravnih procesov in je temelj zelenega turizma v Sloveniji. V doživljanju teh danosti je po eni strani razvojna priložnost za dodatno turistično ponudbo, kakor tudi v povezovanju z bolj kakovostno prehrano in načinom življenja. Po drugi strani doživljanje teh danosti omogoča okoljsko vzgojo obiskovalcev in s tem boljši odnos do ohranjanja biotske raznovrstnosti in narave na splošno. Nadalje pa usmerjeno obiskovanje lahko izboljšuje stanje ohranjenosti, saj lahko preprečimo vznemirjanje občutljivih živalskih vrst in rastlinskih vrst, ki so zanimive in se pojavljajo na manjših rastiščih. Za trajnostno, pametno in vključujočo rast je pomembna tudi opredelitev prednostnih področij vlaganj v strategij pametne specializacije ter drugih programskih dokumentih. Pri tem so izrednega pomena tudi usposobljeni in motivirani kadri za razvoj kakovostnih proizvodov in storitev.

Za zeleno rast in hkratno ohranjanje območij Natura 2000 so v obdobju 2014-2020 pomembna zlasti naslednja področja vlaganj:

- o **Upravljanje obiska območij varstva narave** (npr. informacijski centri, interpretacijske točke, naravovarstvene učne in doživljajske poti, opazovalnice, razgledišča, označevanje, urejene pešpoti, povezovanje interpretacije vsebin ohranjanja narave in kulturne dediščine). Za trženje biotske raznovrstnosti skozi turizem so potrebna določena vlaganja v turistično infrastrukturo in v infrastrukturo za interpretacijo narave oziroma parkovno infrastrukturo. Ta infrastruktura privabi obiskovalce in turiste in jim pomaga doživeti naravo oziroma priti v stik z živalmi in rastlinami. Zaradi takih doživetij lahko neko območje postane priljubljena turistična destinacija. Premišljeno načrtovana parkovna infrastruktura tudi usmeri obiskovalce na določene dele narave (območij Natura) in s tem pomaga obiskovalce zadrževati na točkah ali v okolici območij Natura, kjer je negativen vpliv obiska minimalen, tam pa je mogoče tudi tržiti lokalne proizvode (kmetijske, gostinske, spominke, storitve ipd.). Poudarek mora biti na zgledno ohranjenih ali vzdrževanih površinah naravovarstvenega pomena na lokacijah obiskovanja, obiskovanje pa upravljano na način, da usmerja obiskovalcev stran od občutljivejših delov narave, kjer večje število obiskovalcev lahko škoduje doseganju varstvenih ciljev.
- o **Trajnostno urejanje prometa** (npr. kolesarska infrastruktura, vozila za prevoz obiskovalcev, parkirišča za obiskovalce, privezna mesta na morju in obali, mostovi za prehod obiskovalcev čez vodotoke). Infrastruktura in prevozna sredstva za urejanje prometa so pomembna z vidika okolju in naravi prijaznega dostopa do območij obiska. Poudarek je na zelenih rešitvah, pri katerih je čim manj emisij toplogrednih plinov ter ustrezni umestitvi v prostor na način, da ni bistvenega negativnega vpliva na doseganje varstvenih ciljev ali pa so ti vplivi minimalni.
- o **Vzpostavitev koridorjev oz. povezanosti življenjskih okolij** (npr. ureditev podhodov za dvoživke, zeleni mostovi za prehod velikih zveri). Za ohranjanje viabilnih populacij določenih vrst je pomembno, da so njihova antropogeno fragmentirana življenjska okolja na kritičnih mestih ustrezno povezana.
- o **Obnova najpomembnejših naravovarstvenih zemljišč** (npr. vodotokov, mokrišč). V nekaterih primerih uničenih ekosistemov je nujna tudi njihova obnova in s tem ponovna vzpostavitev funkcionalne zelene infrastrukture.
- o **Spodbujanje dejavnosti za zagotavljanje ugodnega stanja** (npr. razvoj blagovnih znamk zavarovanih območij, ohranjanje in vzdrževanje visokodebelnih travniških sadovnjakov). Na območjih varstva narave, kjer je za ohranjanje vrst in habitatnih tipov ključen minimalen oz. zmeren vpliv človeka, je spodbujanje ustrezne rabe s pozitivnim vplivom na doseganje varstvenih ciljev izrednega pomena.
- o **Zagotavljanje monitoringa vrst in habitatnih tipov Natura 2000.** Temelj aktivnega ohranjanja narave je ustrezno poznavanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov. Za uspešno doseganje ciljev območij Natura je zato pomembno investirati tudi v ta ukrep (več v poglavju Monitoring).

V Prilogi »Načrtovani projekti« tega operativnega programa je seznam projektov, ki naslavljajo zgoraj navedena področja vlaganj. Za te projekte so predvideni tudi možni viri evropskih kohezijskih sredstev nove finančne perspektive. Gre za vire, ki omogočajo črpati sredstva na projektni način. Investicije oz. storitve so osredotočene predvsem na obstoječa zavarovana območja, ki vključujejo območja Natura in imajo določenega upravljavca, ter na načrtovana zavarovana območja, ki bodo imela v obdobju trajanja operativnega programa določenega upravljavca. V prilogi prikazan nabor investicij se šteje za nacionalni program projektov s pozitivnim vplivom na doseganje ciljev območij Natura 2000. Del teh investicij bo možno skladno z razpoložljivimi sredstvi za te namene sofinancirati v okviru Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 -2020: prednostne osi »Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti« in »Prilagajanje na podnebne spremembe«.

Instrument LIFE 2014-2020 je namenski program financiranja za okolje in podnebne spremembe, ki dopolnjuje druge programe financiranja Unije. Novost v obdobju 2014-2020 so integrirani projekti LIFE, v okviru katerih gre za celovito izvedbo akcijskih načrtov politik na širšem geografskem območju. V Prilogi »Cilji in ukrepi« operativnega programa, v kateri so opredeljeni cilji in ukrepi po območjih, vrstah in habitatnih tipih, so okvirji za integrirane LIFE projekte, ki bi najbolj neposredno prispevali k doseganju konkretnih ciljev območij Natura 2000. Gre zlasti za območja, kjer je treba stanje ohranjenosti vrst in habitatnih tipov najbolj izboljšati. Smiselno je, da te okvirje pri pripravi svojih prijav upoštevajo tudi potencialni prijavitelji drugih tipov LIFE projektov (zlasti LIFE Narava in LIFE Komunikacija).

4 KAZALCI

V skladu z utečenimi kategorijami kazalnikov (npr. ki se jih prispeva v programe Evropske okoljske agencije) za ugotavljanje učinkovitosti ukrepov in doseganje ciljev (ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov) obstajata dva tipa kazalnikov.

Prvi tip kazalcev predstavljajo kazalci stanja vrst in habitatnih tipov. Ti kazalci so sedaj določeni skozi referenčno vrednost oz. zadnje ugotovljeno stanje v Prilogi »Cilji in ukrepi«. Povsod, kjer je bilo to glede na raven znanja mogoče, so referenčne vrednosti (del podrobnih varstvenih ciljev) zapisane tako, da se izražajo s številčno vrednostjo populacije oziroma obsegom površine habitatnega tipa. Za njihovo izračunavanje se zlasti zagotavlja podatke za ugotavljanje sprememb naravnega območja razširjenosti in populacijske dinamike vrst oziroma površine, ki jo pokriva habitatni tip. Zagotavljanje teh podatkov obravnava poglavje Monitoring.

Drug tip kazalcev predstavljajo kazalci spremljanja izvajanja ukrepov. Povsod, kjer je bilo to glede na raven znanja mogoče, so tudi ukrepi zapisani tako, da so merljivi. Tudi ti kazalci so tako določeni v samem ukrepu. Te kazalce se izračunava na osnovi podatkov o izvajanju ukrepov. Pri pripravi tega programa je bila tako posebna pozornost posvečena uskladitvi besedil ukrepov in načinov zbiranja podatkov o izvajanju ukrepov.

Za zadovoljivo poročanje mednarodnim institucijam (zlasti organom EU in organom mednarodnih konvencij), ki spremljajo spreminjanje stanja vrst in habitatnih tipov Natura, vrst in habitatnih tipov iz prilog k direktivama o pticah in habitatih, biotske raznovrstnosti širše in uspešnost ukrepov, je treba iz prej navedenih podatkov oziroma njihovih interpretacij redno oblikovati zahtevna poročila. Te podatke vedno pogosteje želi tudi slovenska javnost ter nekateri deležniki (npr. presojevalci, strokovnjaki in raziskovalci) za povečevanje kakovosti svojih izdelkov.

4.1 Spremljanje stanja – monitoring

Za spremljanje kazalcev za potrebe poročanja Evropski uniji in organom mednarodnih konvencij in sporazumov je treba spremljati stanje ohranjenosti narave v skladu s 108. členom ZON (monitoring ohranjenosti narave). To obsega med drugim spremljanje stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov, habitatnih tipov in posebnih varstvenih območij (108. člen ZON). Spremljanje stanja za potrebe tega programa upravljanja je v celoti znotraj tega okvirja. V Prilogi »Monitoring in raziskave« so navedene vrste in habitatni tipi, ki so predmet monitoringa in stanje aktivnosti. Pri določenem številu vrst in habitatnih tipov monitoring že poteka, zato je navedeno nadaljevanje monitoringa. Pri drugih pa je naveden tip razvoja monitoringa (monitoring prisotnosti vrste, populacijski monitoring). Prav tako je v tej tabeli navedeno, kadar je treba za določitev referenčnega stanja na določenem območju pridobiti terenske podatke.

Za namene ugotavljanja ustreznosti izvajanja ukrepov je smiselno poleg zgoraj navedenih monitoringov spodbujati obsežnejši monitoring na pilotnih območjih. Ugotovitve, izpeljane le na

podlagi zgoraj navedenih monitoringov, so lahko napačne. Določitev teh pilotnih monitoringov je smiselna na projektni ravni skupaj z izvajanjem ukrepov.

4.2 Baze podatkov

Število zbranih podatkov o vrstah in habitatnih tipih iz leta v leto raste, za njihovo uporabnost pa je ključno, da so v elektronski obliki in vključeni v organizirano bazo podatkov, ki omogoča hitro uporabo ključnim uporabnikom. Baza podatkov je v manjšem obsegu vzpostavljena v okviru naravovarstvenega atlasa ZRSVN. To bazo je treba dopolniti in redno polniti oz. vzdrževati, da ključnim uporabnikom redno zagotavlja podatke, sklope podatkov ali iz teh podatkov izpeljane interpretacije.

ZON določa, da ZRSVN upravlja baze podatkov o naravnih vrednotah in sestavinah biotske raznovrstnosti. Za dopolnitev baze s podatki in redno polnjenje oz. vzdrževanje pa je ključno dokončanje:

- digitalizacije pomembnejših starejših še neelektronskih podatkov,
- vzpostavitve mehanizmov za stimulacijo zbiranja ustreznih podatkov na terenu,
- vzpostavitve mehanizmov za stimulacijo vključevanja podatkov, zlasti zbranih z javnimi sredstvi, v bazo podatkov.

5 PODPORNE DEJAVNOSTI ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA

5.1 Povezanost evropskega ekološkega omrežja

Za povezanost evropskega ekološkega omrežja oziroma zadovoljivo usklajenost slovenskih območij Natura v evropsko omrežje Natura 2000 skrbi Evropska komisija. Utečen postopek za to so bili biogeografski seminarji za posamezno biogeografsko regijo, kjer so se v pogajanjih med državo članico in Evropsko komisijo določile dodatne obveznosti države članice. Slovenija je dodatne obveznosti iz teh seminarjev v zelo veliki meri izvršila s sprejetjem Uredbe spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) aprila 2013. Evropska komisija zaključno izpolnjevanje obvez iz teh seminarjev preveri na t.i. bilateralnem biogeografskem seminarju.

5.2 Raziskovanje in razvoj tehnologij

Za boljši prenos znanja v uporabo ta program navaja raziskovalne aktivnosti bazičnih in aplikativnih znanosti, ki se prednostno izvajajo in financirajo ker so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije Natura vrst ter habitatnih tipov. To so raziskave za izboljšanje poznavanja stanja struktur in lastnosti habitatov in habitatnih tipov, ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov vrst, populacijskih parametrov, določitvijo ogroženosti in ključnih virov ogrožanja vrst, habitatov in habitatnih tipov ter ekosistemskih storitev. Pričakovane posledice so med drugim razvijanje tehnologij (npr. rabe naravnih virov), ki še bolj ohranjajo biotsko raznovrstnost in s tem omogočajo enako, če ne še uspešnejšo rabo naravnih virov v prihodnjih desetletjih. V prilogi »Monitoring in raziskave« so navedene teme raziskav, ki so potrebne za bolj uspešno doseganje varstvenih ciljev ali boljše izvajanje ukrepov. Ta priloga se skladno z veljavno resorno zakonodajo upošteva pri razporejanju sredstev za raziskovalne programe, raziskovalne projekte, ciljne raziskovalne projekte, aplikativne raziskave oziroma druge ustrezne razpise in programe.

Osnovni finančni vir za financiranje je Okvirni EU program za raziskave in inovacije (Obzorje 2020). Gre za centraliziran mehanizem, biotska raznovrstnost pa je eksplicitno opredeljena in ima možnost financiranja v okviru dveh družbenih izzivov: Prehranska varnost, trajnostno kmetijstvo in gozdarstvo, morske, obalne in celinsko vodne raziskave ter biogospodarstvo (družbeni izziv 2¹⁴); Podnebni ukrepi, okolje, učinkovitost virov in surovin (družbeni izziv 5¹⁵).

V programu za 2014-15 so zlasti v sklopu Podnebnih ukrepov, okolja, učinkovitosti virov in surovin posebej opredeljeni projekti na temo varstva okolja, trajnostno upravljanje z naravnimi viri, vodo, biotsko raznovrstnostjo in ekosistemi, ki se osredotočajo predvsem na ekosistemske storitve in

¹⁴ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

¹⁵ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/climate-action-environment-resource-efficiency-and-raw-materials>

vlogo biotske raznovrstnosti¹⁶. V delovnem programu za zagotavljanje prehranske varnosti 2014-2015 pa je pomen ohranjanja biotske raznovrstnosti in zdravih funkcionalnih ekosistemov posredno vključen s trajnostno rabo naravnih virov¹⁷.

Poleg tega je možno raziskovalne naloge izvajati tudi skozi ostale finančne mehanizme (kot so skladi evropske kohezijske politike, kmetijski sklad za razvoj podeželja in ribiški v okviru politike razvoja podeželja).

Raziskovalne vsebine, uporabne za področje ohranjanja Natura vrst in habitatnih tipov, bodo podprte tudi skozi Ciljne raziskovalne programe (CRP). Ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, ima za naročanje specifičnih študij in manjših raziskav na voljo tudi omejena sredstva na PP 302810 in PP 248010.

5.3 Informiranje, komuniciranje, ozaveščanje javnosti

Upravljanje območij Natura 2000 sodi med zahtevne naloge. Eden od razlogov je tudi dejstvo, da so vanj aktivno ali pasivno vključeni številni deležniki – od institucij, ki so za upravljanje zadolžene na podlagi predpisov, znanstvenikov in drugih strokovnjakov s področja ohranjanja narave oz. posameznih vrst in habitatov, do sedanjih uporabnikov prostora (lastniki zemljišč, ribiči, lovci, lokalno prebivalstvo, rekreativci) in potencialnih novih uporabnikov (investitorji novih posegov v prostor v območju Nature 2000 ali v njegovi bližini), ljubiteljev narave. Z informiranjem, komuniciranjem, posvetovanjem, spodbujanjem dialoga in vključevanjem v odločanje:

- o zmanjšamo tveganje za nastanek konflikta,
- o povečamo podporo ukrepom,
- o izboljšamo kakovost ukrepov,
- o izboljšamo izvajanje ukrepov.

Poleg tega s celovitim informiranjem povečujemo transparentnost dela javnega sektorja.

Ukrepi informiranja, komuniciranja (dvosmernega) in osveščanja se pogosto prepletajo in s posameznim ukrepom dosežemo cilje na več področjih. Na področju informiranja in komuniciranja so ukrepi zlasti komunikacija med projektnimi partnerji, z deležniki, s širšo javnostjo. Orodja so zlasti direktna osebna komunikacija, tiskana gradiva in elektronska sporočila, spletne strani, novi družbeni mediji, kampanje. V prilogi »Cilji in ukrepi« so izpostavljena območja in vrste oz. habitatni tipi, ki so prioritete komuniciranja. Vrsta projektov (v prilogi navedeno kot projekt) pa bo pri izvedbi tudi potrebovala ukrepe informiranja, komuniciranja in osveščanja.

¹⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

¹⁷ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

Na področju osveščanja javnosti so ukrepi usmerjeni zlasti v posamezne segmente javnosti (najpogosteje mladi, šolarji), interesne skupine, tudi npr. turisti/obiskovalci, splošno javnost. Orodja so najpogosteje spletne strani in novi družbeni mediji, tiskana gradiva, razstave, infrastruktura za obisk (naravoslovne poti, informacijski centri), vodeni ogledi, predavanja ipd.

Komunikacijske in ozaveševalne dejavnosti so – v določenem obsegu - sestavina rednega dela vseh javnih zavodov in izvajalcev javne službe, ki delujejo na področju ohranjanja narave. Ta obseg je financiran iz proračuna Republike Slovenije, v okviru financiranja javne službe.

Vsako leto Urad vlade za komuniciranje s pomočjo javnega razpisa podpre informativno-komunikacijske in izobraževalne projekte nevladnih organizacij, ki obravnavajo vnaprej določene teme, med njimi tudi promocija Nature 2000. Obstaja tudi možnost vključitve vsebin Nature 2000 v komunikacijske aktivnosti, vezane na zadeve Evropske unije.

Za obdobje 2014-2020 je možno projektno financiranje iz finančnega mehanizma LIFE. Ciljno je temu namenjen sklop področja Okoljsko upravljanje in informacije, ki zajema tudi področje ohranjanja narave in s tem tudi Nature 2000. Sredstva pa bodo namenjena spodbujanju ozaveščenosti, komuniciranju, informiranju, izmenjavi znanj o uspešnih rešitvah, razširjanju praks in pristopov, usposabljanjem.

Evropska komisija v prvem večletnem delovnem programu LIFE¹⁸ predvideva sredstva za nacionalne in transnacionalne kampanje osveščanja, katerih cilj je povečanje osveščenosti javnosti o Naturi 2000. Kampanje naj bi prinesle pomemben dvig osveščenosti in po možnosti tudi spremembe v obnašanju ciljne javnosti oz. določenega družbenega upravnega ali gospodarskega sektorja. Nadalje naj bi bila sredstva namenjena kampanjam za velike zveri, na ravni populacije posamezne vrste. Predvidena so tudi sredstva za informiranje in osveščanje o Strategiji biotske raznovrstnosti Evropske unije¹⁹, ki naj bi povečalo osveščenost in razumevanje državljanov in ključnih deležnikov - vključno z odločevalci, poslovno sfero, lokalno upravo - o tem, kaj so cilji te strategije.

Informiranje, ozaveščanje in promocija narave so upravičene aktivnosti v projektih, financiranih iz programa LEADER, ki je del Programa razvoja podeželja. Praviloma bo v Sloveniji poudarjena povezava s proizvodnjo kakovostne hrane, lokalno ponudbo in kratke dobavne verige.

Izobraževanje in usposabljanje mladih bo financirano iz programa Erasmus²⁰. Ta program omogoča tudi izobraževanje odraslih. Za sredstva iz programa Erasmus+ za izobraževanje odraslih lahko kandidirajo organizacije s področja izobraževanja odraslih in tudi lokalne in regionalne institucije, ki so aktivne na področju izobraževanja odraslih.

Komunikacijske in promocijske dejavnosti bodo praviloma vključene tudi v projekte transnacionalnega sodelovanja, nekateri od njih vključujejo tudi ozaveševalne dejavnosti.

Na voljo so tudi sredstva, ki jih prispevajo evropske države, ki niso članice EU, na primer švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP.

¹⁸ LIFE Multiannual Work Programme for 2014-2017 (februar 2014)

¹⁹ EU Biodiversity Strategy.

²⁰ Več o programu Erasmus+ na: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm

6 PRILOGE

6.1 Priloga »Cilji in ukrepi«

Ločena datoteka Excel –tabela »Cilji in ukrepi«

6.2 Priloga »Načrti za Naturo«

Ločena datoteka Word »Načrti za Naturo«

6.3 Priloga »Ciljne KOPOP površine«

Ločena datoteka Excel –tabela »Ciljne KOPOP površine«

6.4 Priloga »Načrtovani projekti«

Ločena datoteka Excel –tabela »Načrtovani projekti«

6.5 Priloga »Monitoring in raziskave«

Ločena datoteka Excel –tabela »Monitoring in raziskave«